

Wereldburgerschap van de straat

Een terugblik op het door het fonds Cultuurparticipatie gehonoreerde QfWf-project “Wereldburgerschap van de straat”. Hoe heeft een

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

groep professionals uit de culturele en sociale sector het thema wereldburgerschap vormgegeven vanuit een ervaren urgentie en maatschappelijke noodzaak in polariserende tijden? Het gedeelde appèl leidde tot de ontwikkeling van een intercultureel kunstzinnig programma, dat in een (experimenteel) evenement aan groep(en) in het sociale domein ten goede is gekomen.

Op zaterdag 21 oktober 2023 is het project in de Bibliotheek van Bussum van start gegaan, in samenwerking met Henry Muldrow van stichting Culturele Droomwevers. Met diens Slavernij Herdenking Rap-koor zijn kernthema's zoals schuld, intergenerationeel trauma, vergeving en excuses in de beleving gebracht en hebben we stil gestaan bij de betekenis van dit belaste verleden. Onder leiding van Nivedita Yohana dialogueerden we rond de World Café tafels over de vraag *“Hoe verantwoordelijkheid te nemen als nazaten van kolonisatoren en van tot slaaf gemaakten om samen als wereldburgers te leren van de geschiedenis voor een kosmopolitische toekomst?”*

Angela Gilds uit de projectgroep heeft een impressie van de startbijeenkomst gegeven: *“Voor mij was het een dag waar ruimte was voor jezelf en de ander. Je mag er zijn. Aan mijn tafel zat een Nederlandse meneer die zei heel mooi "naderen tot elkaar begint met luisteren". Dat is mij bij gebleven. Luister wat de ander te zeggen heeft, zonder oordeel. Ik ging daardoor open: hoe mooi het is om er te mogen zijn, om jezelf te kunnen zijn. Om daarna ook de ander te kunnen zien en horen. Hoe verschillend wij ook zijn, wij mogen zijn wie wij zijn. Prachtig. Elk mens is uniek, heeft iets bijzonders. Ik voelde mij verbonden met het gedachtegoed om wereldburger te mogen zijn.”*

Ontmoetingsdag 21 oktober 2023. Start Project Wereldburgerschap van de Straat (foto: Terry Andrews)

2023: Herdenkingsjaar Slavernij Verleden

De Sankofavogel uit de Ghanese wijsheidstraditie die mensen herinnert aan “Se wo were fi na wosankofa a yenkyi”! Ofwel:

“Het is niet verkeerd terug te gaan naar dat wat je bent vergeten!”

De Ghanese wijsheid hebben wij als motto genomen om een Wereldburgerschapprogramma op te bouwen als een Drieluik Verleden - Heden - Toekomst. Met de wijsheid van het Ei van Sankofa richtten we onze aandacht eerst op het Verleden bij de gedeelde wortels van een ontmenselijkende geschiedenis van kolonisering en slavernij en hoe daar uit te leren en verantwoordelijkheid als wereldburger te nemen.

*Two Birds: Sankofa & Januskop - aquarel
Greg Suffanti*

Eenzijds door stil te staan bij wat aan deze geschiedenis ten grondslag ligt aan oorzakelijke dynamiek; en inzicht te krijgen in de structuren van overheersing en uitbuiting die door de eeuwen heen in de samenleving worden gereproduceerd. Anderzijds door op te halen wat we door de geschiedenis dreigen te verliezen of reeds zijn kwijtgespeeld, de natuurlijke wijsheid om wel te vergeven maar niet te vergeten.

(Post) Koloniale Waarden

Fred W. de Haas

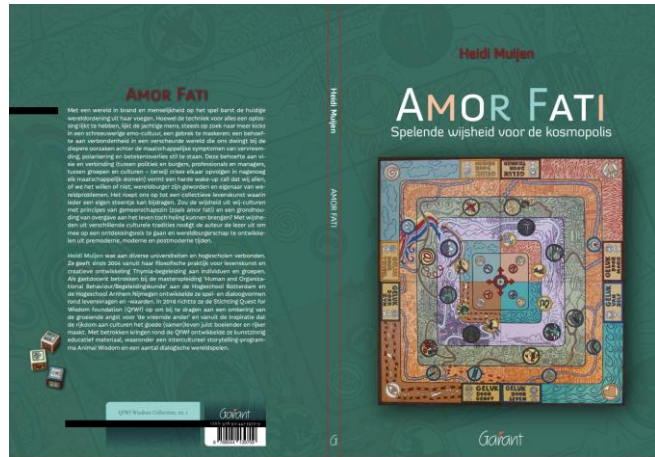

Deze wijsheid van het Ei van Sankofa en de Romeinse Januskop die naar verleden én toekomst kijkt, samen met meer interculturele symbolen en onze eigen levensverhalen, vormden een ruimte van verbeelding om elkaar te ontmoeten. Dit heeft zowel tot de ontwikkeling van een intercultureel kunstzinnige programma geleid als tot drie publicaties: het documentatieboek over het project, Amor Mundi, en twee boeken die eind 2024 het licht zien in samenwerking met uitgeverij Garant/Maklu:

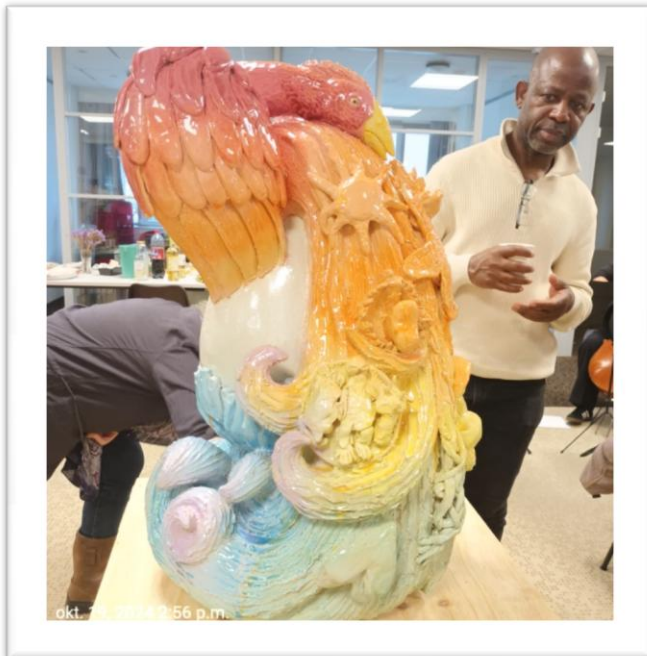
(Post) Koloniale wa(a)r(d)en van de hand van Fred de Haas bevat gelaagde beschouwingen over de (post)koloniale geschiedenis: hij spiegelt de Caribische identiteit in de dichtkunst en literatuur, ook met gedichten van eigen hand. Josee Tesser heeft met rake en humoristische zwartwit-tekeningen deze beladen geschiedenis verlevendigd. Bovendien brengen de circa 100 QR-codes naar muzikale vertolkingen de interculturele identiteiten van midden- en Zuid-Amerikaanse volken in beleving.

Amor Fati, spelende wijsheid voor de kosmopolis, waarin Heidi Muijen de vraag naar wereldburgerschap aan de hand van het Rad van interculturele levenskunst exploreert. Het boek belicht daarmee zowel de visie van de Quest for Wisdom foundation als de achtergrond van het door haar ontwikkelde gelijknamige bordspel dat mythisch-filosofische symboliek uit de vier windstreken aankaart. Aquarellen van Greg Suffanti, Chinese penseelschilderingen van Caroline Young, tekeningen van Louis van Marissing, schilderijen en collages Annelie van Steenberg, Nour Kayali, Klaske Rehorst, Josee Tesser, Elin Maljaars, Marja Plas & Mitra Muijen verbeelden interculturele thema's als een rode draad door het boek.

In onze gesprekken is het beeld van het Sankofa Ei verbonden geraakt met meer mythische wijsheid: het Kosmische Ei uit Indiase en Chinese oorsprongsverhalen. En de Sankofavogel met andere Kosmische vogels met de kracht van transformatie, zoals de Vuurvogel die herrijst uit de eigen as, en de Paradijsvogel met een regenboogverenkleed als teken van hoop. Rond deze interculturele symboliek visualiseerden wij als projectgroep onze werelddromen van de wereldstad, de kosmopolis.

Heden: ingrediënten sprokkelen ...

Als tastbaar resultaat van onze dialogen over wereldburgerschap heeft beeldend kunstenaar Camile Smeets op de afrondende bijeenkomst de Paradijsvogel met het Kosmisch Ei onthuld

Ons heden strekte zich uit vanaf de startbijeenkomst 21 oktober 2023 tot de afrondende bijeenkomst op 19 oktober 2024: een jaar om zaadjes te zaaien door zelf als interculturele groep onze kosmopolitische toekomstdroom te belichamen en met elkaar werkzame ingrediënten te onderzoeken. Robin Stemerding verbeeldde dit onderzoek als “De anatomie van ontmoeten”. Hij schreef daarover na de bijeenkomst op 31 augustus, waarin wij de afronding van

ons project voorbereiden:

“Na de nazit sprak ik nog even met Viola. Wij moesten elkaar bekennen ons toch ook een beetje als pioniers te zien. Aan de ene kant lijkt het niets bijzonders en zou het dat niet moeten zijn, maar aan de andere kant konden we toch trots zijn op dit gezamenlijk experiment waarin we buiten onze gebruikelijke bubbels bewust het contact tot ontmoeten aangaan en ons daarvoor openstellen. Het bemerken van de eigen aannames die er op de een of andere manier toch steeds weer zijn en elkaar open tegemoet te treden en verrast te zijn over de ander op een positieve manier. Dit leidde tot gevoelens van verbondenheid en blijdschap. Iets

dat in het huidige politiek klimaat zo nodig is om als tegenwicht en tegengif te dienen voor de agressie en het harde migratie beleid, wat in media bijna als gewoon wordt gepresenteerd. Fijn hoe we dit doen!”

Robin Stemerding tekent het ont-dekkings- en ont-wikkelproces in de projectgroep als “De anatomie van ontmoeten”

Een ont-dekkingsreis

Hoe het buitengewone van het ‘gewone’ en het ‘weldadige’ van ontmoeten te ont-dekken? Zijn we in een verhardende tijdgeest verleert wat we als kleine kinderen als vanzelf doen: spelen met elkaar vanuit het plezier van het samenspel zelf, zonder de dwang van het nuttigheidsdenken en sociale scripts, en het elkaar wegzetten in (sub)culturele hokjes?

Op deze ont-dekkingsreis liepen er een aantal stromen parallel:

1) *Amor Fati: de liefde voor het leven(lot)*

De meelezers van het achtergrond boek met “Spelende wijsheid voor de kosmopolis” participeerden in 2023-2024 in drie try out groepen om het gelijknamige intercultureel verrijkte levenskunst spel met elkaar te spelen (heruitgave van Mens, ken jezelf). Het boek en spel zien eind 2024 het licht.

2) *Amor Mundi: de liefde voor de wereld*

Klaske Rehorst, Robin Stemerding en Heidi Muijen voerden de redactie over het verzamelde materiaal van de startbijeenkomst: beelden, gedichten, muziek en een essay over een door Robin uitgevoerd Sankofa experiment, reflecties over wereldburgerschap en over de symboliek van het kosmisch ei en de toekomstdromen van de deelnemers aan de Ontmoetingsdagen 2023 en 2024.

3) *Recepturen voor en door wereldburgers:*

Het onderzoeks- en ontwikkelproces in de drie bijeenkomsten met de gesprokkelde *ingrediënten voor wereldburgerschap* door de projectgroep.

4) Deze stromen mondden uit in *twee afrondende bijeenkomsten:*

- Zaterdagmiddag 28 september 2024: de presentatie van Amor Mundi, het documentatieboek over de ontwikkeling van het project, en de opening van een tentoonstelling van beeldend werk van Greg Suffanti, Robin Stemerding, Nour Kayali, Louis van Marissing en Klaske Rehorst, en met een optreden van Wehpokamanong, de Culturele groep van de inheems Surinaamse gemeenschap in Weesp.

- Zaterdagmiddag 19 oktober 2024: de presentatie van het kunstzinnige programma door de projectgroep met de onthulling van het door Camile Smeets gemaakte, door de projectgroep gevisualiseerde symbool van wereldburgerschap, *de Paradijsvogel met het Komisch Ei*, leidend tot uitwisseling met de bewoners van de Regenbooggroep opvang in Weesp via een interculturele taal van muziek, dans, culturele hapjes en poëzie.

Drie ontmoetingen als interculturele projectgroep

1E BIJEENKOMST EIND MAART IN HUISKAMERSFEER

Als interculturele groep van 10 personen, die elkaar niet/nauwelijks kenden, met wortels in vijf continenten West-Afrika, Europa, Azië, Noord- en Zuid-Amerika [Benin, Suriname,

Nederland, Zwitserland, Oostenrijk, India, U.S.], kwamen we in het paasweekend bijeen en dialogueerden over hoe de wijsheid van Sankofa kan helpen onze persoonlijke dromen, verhalen en ervaringen op te halen voor de ontwikkeling van wereldburgerschap.

Kernwoorden uit onze dialoog verzamelden we op gekleurde velletjes. Deze positioneerden we in de ruimte als vloerankers, wat de basis vormde om niet zozeer de inhoud van het

concept maar ons proces als wereldburgers te verkennen, waarbij de verklanking door Maud van Ingen inspireerde de route van onze ontmoeting te lopen en doorleven. Deze beleving gingen we onder leiding van beeldend kunstenaar Camile Smeets kleien tot beelden van werkzame kernen voor wereldburgerschap.

De vrolijke en verbindende kracht van ons samenzijn hadden Angela Gilds en anderen steeds na elke ontmoeting samengevat in [gedichten](#) om de energie en opgehaalde ontdekkingen tussen de bijeenkomsten door mee te nemen. Ook ontlokten de ontmoetingen een verdiepende uitwisseling via de mail; waarbij we stilstonden bij het heersende negatieve maatschappelijke klimaat rond migratie en ons eigen ongemak daarover. Dit werkten Greg Suffanti en Robin Stemerding in een serie schilderijen uit.

Spiraliseren en crealiseren waren treffende woorden van Maud van Ingen en Tess van Dongen uit ons eerste rondetafelgesprek. Deze weerspiegelen de stroomversnelling tot een grote golf en creatieve flow van beelden:

- 1) [Crealiseren & Spiraliseren-serie](#) van Greg Suffanti
- 2) [Migranten-serie](#) van Greg Suffanti en Robin Stemerding
- 3) *Amor Mundi-serie voor het documentatieboek; ook met essays over [interculturele symboliek](#) zoals het kosmisch ei en de levensboom door Nivedita Yohana*
- 4) *over de [mythisch-filosofische thema's](#) voor Amor Fati, het spel en boek van Heidi Muijen over "Spelende wijsheid voor de kosmopolis".*

DE TWEDE ONTMOETING OP 1 JUNI

Zingen en jodelen bij Marianne Selleger in haar zangstudio in Amsterdam. Een feest van verbinding naar het hart van ont-moeten: hoe over de drempel van onze schroom te stappen en ons eigen geluid te laten horen? Steeds meer vrijmoedigheid klonk er gaandeweg de oefeningen uit de traditie van Midden-Europese bergvolken waaruit het jodelen is voortgekomen - en zo anders dan het cliché beeld wat daarover heerst.

Als vanzelf ontstonden er verzen rond het Kosmisch Ei en andere beelden uit onze gesprekken; die vooral expressie gaven aan blijheid rond het samen spontaan zingen en bewegen:

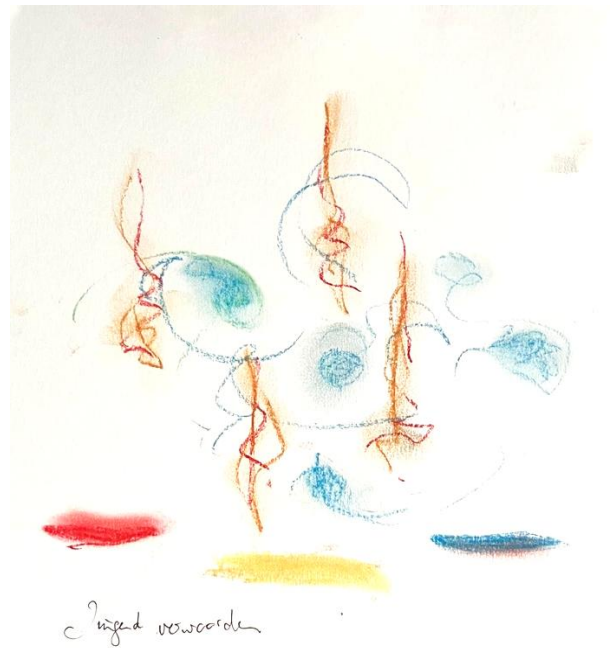
*"Het kosmische ei dat maakt zo blij,
Je blijft er buiten, maar hoort erbij
Je gooit je er in, ook al heb je geen zin,
Je vind jezelf en voelt je zo oneindig vrij en blij"*

*“Dansen met elkaar, dat raakt een snaar
jij en ik, wereldburgers met elkaar ...”*

*“Spiraliseren
Is het tij samen keren
Geen eind en geen begin
We zitten er samen in
Samen kunnen we streven
Naar een mooier leven”*

Tekening Robin Stemerding over de kracht van
verbinding en plezier maken door samen te
zingen:

*“Dat jodelen zo anders kan zijn dan we vanuit de
beeldvorming kennen: juist een oermenselijk,
uitzingen van verbondenheid, over de grenzen van
culturen heen: prachtig geschenk dat Marianne ons
met de samenzang heeft laten voelen”*

Bijvoorbeeld met de rond-zing oefening: iemand in de kring begint met het zingen van een woord of een zin en geeft dit door aan de volgende in de kring; door de gezongen woorden te ontvangen, er iets van mee te nemen en er eigen woorden aan toe te voegen, ontstaat er een levend midden als zingende kring. Dit voelde zo krachtig als werkzaam ingrediënt, dat we deze vorm opnamen in het programma voor de afrondende bijeenkomsten van het project!

Robin tekende deze muzische kracht en Angela Gilds gaf een dichterlijke vertolking:

Vocale Ultieme Verbinding

Blijdschap, vrijheid, kracht

Is wat ons samenbracht

Heel veel positieve energie

Is wat ik constant zie

Samen staan wij sterk

Duo en trio werk

Woorden als Zeker Weten

Niet Meer Weten

Liefde, Kracht en Hart

Niet vergeten!

Samen dansen

Gaat heel goed

Samen streven

Naar een mooier leven

Het Kosmische Ei

Je blijft erbij

Je vindt jezelf

Oneindig vrij en blij

Spiraliseren

Samen proberen

Crealiseren in een beeld

Passende muziek erbij

Maakt ons allen reuze blij

Klink de glazen

Niet verbazen

Hoe gezellig het einde is

Broodje kaas

Water vaas

Leuke tijd

Die ons verblijdt

Geef het door

Ga ervoor

Zingen wij in koor

Ach laat ons luisteren

Vreedzaam en met respect

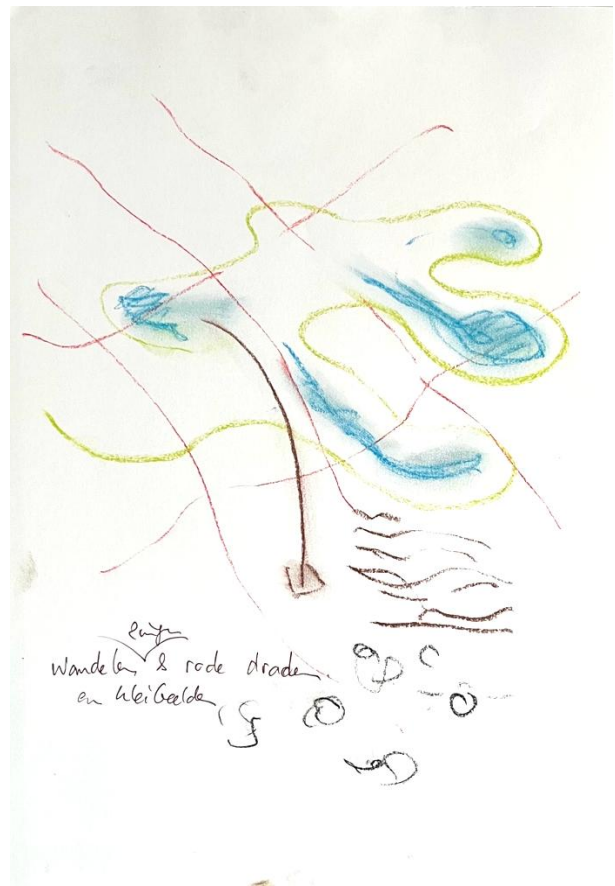
Ach laat ons leven

Samen met elkaar

Angela's voordracht werkte als een gespannen boog naar de volgende bijeenkomst:

3E ONTMOETING OP 6 JULI OP HET MARINETERRAIN

Robin Stemerding tekent de dynamiek tijdens de wandeling op het Marineterrein

Hoe boeiend door Chiquita Odjo Seymonson van Colourful Guidance en stichting Curinesa over het Marineterrein rondgeleid te worden. We verkenden al wandelend dit historische gebied aan de haven van Amsterdam naast het Scheepvaartmuseum, dat enerzijds een kolonialistische sfeer uitstraalt en anderzijds een broedplaats blijkt te zijn voor duurzame projecten en vernieuwende

ondernemingen. Toen de zomerse storm met regens ons liet schuilen in de sfeervol versierde verzamelruimte haalden we de werkzame ingrediënten op uit onze vorige bijeenkomsten en noteerden kernwoorden over wat wereldburgerschap voor ons betekent vanuit onze persoonlijke intergenerationele geschiedenis. Robin Stemerding nodigde ons uit een levenslijn te pakken en te voelen hoe en waar we de kleurvelletjes met kernwoorden aan de lijn vast te

knijperen. Zo ontstond er in de ruimte een kleurrijk web van interculturele levenslijnen. Tenslotte trachtten we die essenties in woorden te vatten, die Camile Smeets opnam voor een video, en onze verbeelding tot een kleivorm nam zij mee ter verwerking tot een keramisch kunstwerk: een door een Regenboog-Paradijsvogel omhuld Kosmisch Ei van scheppingskracht, dat symboliseert wat er nodig is voor het bouwen aan een wereldgemeenschap.

Met heerlijk Surinaams eten sloten we de middag in feestelijke sfeer af en namen de ervaring mee van het letterlijk en figuurlijk vieren hoe wij met deze reis van drie ontmoetingen deelden in elkaars levens. Daarin werd voelbaar en tastbaar hoe onze persoonlijke levenslijnen verknoopt zijn met het web van zichtbare en onzichtbare draden die mensen als burgers van de wereld en bewoners van moeder aarde verbinden. De gekleurde geknoopte touwen door de ruimte verbeeldden dit wereldwijde web van wereldburgerschap.

Het ontwikkelen van recepturen

Een portret van het Petit comité rond de tafel door Robin Stemerding: linksboven Viola rechtsboven Henry, rechtsonder Marianne, onder in het midden Heidi, linksonder Robin

De zomerweken gaven gelegenheid van de opgehaalde ingrediënten - van het verwoorden en in klei verbeelden, het verklanken, dichten en visualiseren van werelddromen - na te genieten en ze te herkauwen voor ons treffen op 31 augustus. Doel van de bijeenkomst was ze samen te smeden tot recepturen om in bredere kringen uit te delen zodat ze als vonkjes het vuur van wereldburgerschap helpen te verspreiden. In de Theetuin van Weesp troffen we elkaar. Henry Muldrow oefende met ons zijn Migranten Rap om op de afrondingsbijeenkomsten voor te zingen met het publiek:

- op uitnodiging van Nancy Sopacua van de OBA locatie Weesp op 28 september met een muzische rituele opening van de tentoonstelling en boekpresentatie Amor Mundi;
- en op uitnodiging van de locatiemanager Mahsa Kalami van de Regenbooggroep opvang in Weesp om ons kunstzinnige programma te delen met de bewoners op 19 oktober.

Opening tentoonstelling en presentatie Amor Mundi

Op de dag van de Inheemse Volken op 9 augustus nodigde de inheems Surinaamse Culturele Groep in Weesp “Wehpokamanong” ons uit om deze viering in petit comité bij te wonen; en nodigden wij hen uit deel te nemen aan ons interculturele programma voor de opening en presentatie van Amor Mundi in de Bibliotheek.

Robin Stemerding tekent een schaalvorm voor het aanbieden van ons programma: Links de kleurvelletjes, de golf van blijdschap, onze kleibeelden rechts

Robin: De ervaring van meedansen met de Inheems Surinaamse Culturele groep was een instappen in, zo leek het, een familiegebeuren. De introductie van de grote trom die wakker gemaakt moest worden was indrukwekkend. Het voorbereidend zingen, het ratelen en de voorafgaande ritmes waren voelbaar en de aanwezigheid van de grote trom werkte

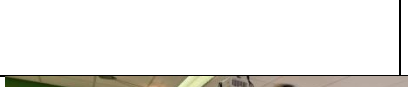
inderdaad als een levende harteklop. Het dansen was een instappen, een bereidheid in te stappen. Aan te sluiten, mee te doen, deel te nemen. De opmerking we doen dit soms 24 uur was goed voorstelbaar toen gaandeweg het ritme tranceachtig werd. De uitnodiging was met name de gedeelde beweging.

Het vormde de afsluiting van een middag eind september in de bibliotheek in Weesp, waarin een expositie werd geopend en een boek werd gepresenteerd. Beide de oogst van een proces dat een groep in uitwisseling doorliep vanuit de QfWf-ontmoetingsdagen 2023 en 2024. Zo ontstonden er werkvormen en voornemens waar gehoor aan werd gegeven door 10 mensen die elkaar niet/nauwelijks kenden en elkaar als interculturele groep in een huiskamer ontmoetten. Een subsidie vanuit het fonds Cultuurparticipatie faciliteerde in mogelijkheden hiermee verder te experimenteren. Terwijl wij ontmoetten verbaasden wij ons over elkaars openheid en deelden wij niet alleen wie we waren, en hoe ons levensverhaal was gelopen, maar ook hoe we dit proces van ontmoeten ervoeren. Dit kon tegelijk plaatsvinden in taal, in beeldend werk, tekeningen, woorden, kleien voor een sculptuur dat voor ons wereldburgerschap symboliseert. In volgende bijeenkomsten ook op andere plekken met muziek, samen zingen en dans.

Deze oogst is het resultaat van een elkaar leren kennen als een eigen tegenbeweging aan de typische bewegingen van de huidige tijd en berichtgeving. In tegenstelling tot het in de media constateren van een asielcrisis was onze ervaring gelukkig totaal anders. We gaven vorm aan het zoeken naar wat wereldburgerschap inhoudt zowel van hen die een indrukwekkend vluchtverhaal achter de rug hadden als van hen die schijnbaar een ‘gewoon’ verhaal op slechts een plek hadden doorgemaakt. Beiden waren van belang. We deelden ervaringen en het leren kennen van elkaar. Een ervaring die zich tekende met onverwachte blijdschap. We zijn voorbij de dagelijkse aannames gegaan en dit was een verrijking en een kostbare ervaring!”

sep. 28, 2024 3:52 p.m.

Het documentatieboek Amor Mundi

Op 28 september 2024 was de opening van beeldend werk van bij de QfWf betrokken kunstenaars en de presentatie van het documentatieboek Amor Mundi

Het boek Amor Mundi bevat de rijke oogst met de reflecties uit de dialogen tijdens de startbijeenkomst rond de [herdenking van het slavernijverleden](#) en de daarna verzamelde dromen van wereldburgerschap van de zich uitbreidende kringen rond de QfWf in beelden, poëzie, muziek. Wereldburgerschap als oproep de ander als ander te erkennen en niet als meer of minder 'van ons'. Staande op die morele grond kijken we hoopvol de toekomst in (Amor Mundi, p.v):

“Een wereld waarvan we dromen ontstaat door te dromen met droomwensen, die onze beste krachten aanjagen: de passie, die tot aan de sterren reikt en de wereld kan veranderen – die dromen beginnen met krachtige dromers zoals Harriet Tubman en Martin Luther King. Met de droomkracht die John Lennon bezingt “*I’m a dreamer and I’m not the only one...*”. Laten we samen gaan dromen over een wereld waarin ieder een thuis kan vinden, zodat die droomkracht gaat leven. Met kleine gebaren die groot zijn en liefdevolle daden die aanstekelijk werken ...rond een gedeelde wereldroom.”

Amor Mundi met essays over hoe verantwoordelijkheid als wereldburger te nemen had de grond vruchtbaar gemaakt voor het ontwikkelproces van de projectgroep in een spelende en creatieve sfeer van samenzijn, voor beeldende, dichterlijke en muzische expressies van werelddromen:

Angela Gilds schreef een gedicht voor de presentatie van Amor Mundi, dat werd voorgedragen door Chiquita Odjo Seymonson:

Maritiem terrein “Bijzonder Festijn”

Samenpraat, levensdraad

Bijzondere reis, maakt je wijs

De hoofdlijnen van ons leven

Zijn ons bijgebleven

Samen lopen

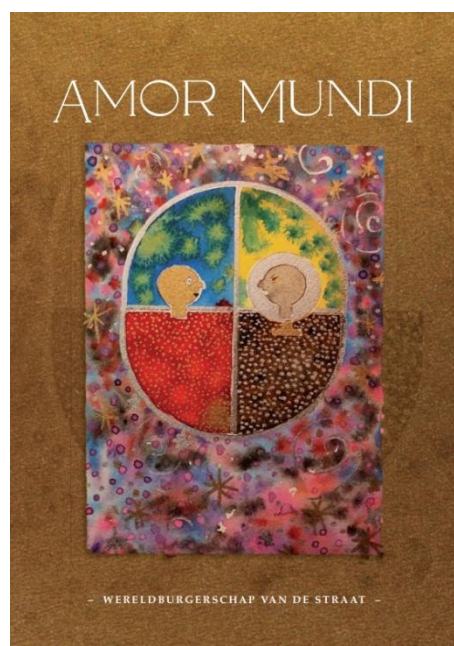
Samen knopen

Samen zijn is zo fijn.

Wie ben ik, wie ben jij

Wij horen er allemaal bij

Zelfs schilder Vincent van Gogh

*Herinnert zich de omgeving nog
Een plek van een nieuw begin
Een bijzonder reis
Hij was er midden in.*

*Met Wereldburgerschap
Zetten wij een stap
Naar verbinding en eenheid
Dat is wat ons verblijdt*

*Samen boetseren
Om van elkaar te leren
Wat ons heeft geraakt
Een kunstwerk gemaakt*

*Gezellig samen eten
De omgeving uitgemeten
Een kolossale plek
Een haven van vertrek
Tevens scholingsplek
Een broedplaats voor velen
Kruidentuin om te helen
Bijkomen in een groot hotel
Een wandeling door Maritiem doet ons zeer wel
Mooie ervaringen van verbinding in de verhogende trap
Wij gaan nu naar de afrondende stap
Wat fijn om divers en toch een te zijn
Telkens een verheugd samenzijn
Wereldburgerschap is zo fijn*

De eerste afronding op 28 september met de presentatie van het boek en de opening van de tentoonstelling Amor Mundi vormde een feestelijke opstap naar tweede afrondende bijeenkomst met de bewoners van de Regenbooggroep op 19 oktober: wij vierden – van mens tot mens, en niet (alleen) als burgers van naties versus de daarvan uitgesloten groepen, zoals de uitgeprocedeerden, migranten, ongedocumenteerden, vluchtelingen en staatlozen – dat wij allen burgers van de wereld zijn!

Afrondend evenement met de bewoners van de Regenbooggroep in Weesp

De kracht van deze afrondende bijeenkomst lag in het experiment voorbij de gesproken woorden de bewoners van de Regenbooggroep, voornamelijk uit Oekraïne afkomstige

gezinnen, te ontmoeten met wie wij noch in het Nederlands noch in het Engels konden communiceren. Wel in de taal van de ziel! Zo rondden wij met de presentatie van onze 'recepturen' het project af door het luik naar de toekomst te openen en als wereldburgers samen te eten, samen te zingen en samen te dansen!

Feestelijk en krachtig voelden deze interculturele ingrediënten als brug van verbinding: met muzische uitwisseling als overspanning en het elementaire plezier van samenzijn als pijlers! De kinderen van de uit

oorlogsgebied gevluchte gezinnen gaven een Ukulele concert voor ons en Marianne Selleger liet alle aanwezigen al improviserend driestemmig zingen volgens de traditie van de Midden-Europese bergvolken, het oerjodelen.

Henry Muldrow van stichting Culturele Droomwevers zong met allen een Migranten Rap:

[Compositie en zang: Dr. Dro](#)

Muziek: Matthew May
Teksteditor: Jori Oosterwaal
Opname: Bart de Groot

Migranten zijn daadwerkelijk ruwe diamanten.

Kijk en geniet van de vele mooie kanten.

Kun je mij vertellen waar we werkelijk thuishoren?

Alleen in het land waar we zijn

geboren?

Onze woorden bereiken soms slechts dovemansoren.

Onze allermooiste dromen blijven dan bevroren.

Migranten zijn daadwerkelijk ruwe diamanten.

Kijk en geniet van de vele mooie kanten.

Nauwelijks behandeld als een ware medelander,

een vluchteling wordt vaak gezien als tegenstander.

Voortdurend blijft hij beschouwd als buitenlander,

ondanks dat hij waarden heeft, net als ieder ander.

Migranten zijn daadwerkelijk ruwe diamanten.

Kijk en geniet van de vele mooie kanten.

Migranten willen graag in dit land samen werken.

Als je goed kijkt, zal je dat ook kunnen merken.

Waarom zouden we deze wereldburgers beperken?

Integendeel: laten we hun dromen versterken.

Migranten zijn daadwerkelijk ruwe diamanten.

Kijk en geniet van de vele mooie kanten.

Onthulling van de Paradijsvogel met het Kosmisch Ei en uitproberen van de QR-code naar de achtergrondverhalen van het project

Na de letterlijke onthulling van het keramisch kunstwerk van Camile Smeets, dat als tastbaar resultaat van het ontwikkelproces expressie geeft aan de werelddromen van de

projectgroepleden, stonden alle aanwezig in een kring rond het beeld. Als een rituele inwijding danste Marianne Elbers haar Indonesische intergenerationele Njai-dans, verstillend en intens en zacht meezingend met de klanken op haar handpiano, en daarna begeleid door gamelan muziek.

Het trio van Marianne Selleger, de Amsterdamse Snaren, speelde Klezmer muziek met klanken die het hart van de bewoners raakten en alle voetjes van de vloer lieten gaan.

Angela Gilds droeg haar slotgedicht waardig voor en maakte voelbaar hoe de reis samen heeft geleid tot:

Prachtige beelden

Wat ons raakt

Samen drinken glazen klinken

Lekker eten niet vergeten

Zo gezellig is het saam

Ken elkaar bij de naam

Interculturele Verbinding

Onze zoektocht naar interculturele verbinding

Is een prachtige uitvinding

Eenheid in verscheidenheid

Zonder onderlinge strijd

Samengaan in muziek, zang en dans

Is de ultieme verbindingkans

Samen boetseren

Om van elkaar te leren

Jodelen en schilderkunst gemaakt

*Eenheid in verscheidenheid
 Was te saam heel aangenaam
 Vanuit verschillende hoeken
 Intercultureel eenheid zoeken
 Wij zijn naar elkaar toe gegroeid
 De kracht van verscheidenheid boeit
 Dank je wel Heidi, Maud, Camile,
 Marianne, Robin, Chiquita, Michel, Viola,
 Greg, Mitra, Tess en Henry.*

De interculturele taal via de kunsten: samen eten, zingen en dansen!

De vraag die in dit project en de afrondende bijeenkomst op het spel stond:

Hoe kan er verbinding als wereldburgers ontstaan tussen mensen die dezelfde straten delen én afkomstig zijn uit voor elkaar vreemde culturen en elkaars taal niet spreken?

Vooraf de tweede afrondende bijeenkomst gaf ruimte aan vrije ontmoeting, voorbij bestaande kaders van taal en culturele codes, zonder een ander doel dan de vreugde van het delen en samenzijn rond de creatieve uitingen. Juist omdat wij elkaar niet kenden en elkaars talen niet machtig waren, werd het intens voelbaar hoe de media van muziek, dichtkunst, beeldende kunst, dans en samenspel een speelveld openden voorbij de grenzen van culturen om elkaar als wereldburgers te ontmoeten!

Tess van Dongen legde het bijzondere van het 'gewone' van het samenzijn vast in een fotoserie. Het onthulde kunstwerk geeft expressie aan deze kracht en eenvoud van ontmoeten. De Regenboog Paradijsvogel symboliseert de eenheid in verscheidenheid: de schoonheid van het verschil schittert in een vrije ruimte van ontmoeting, zoals vogels in het vrije luchtruim vliegen en de zwaartekracht overwinnen. In een speelveld dat ingekaderd is door veelal strijdige belangen en de dwang van regels en sancties, is het voorspelbaar dat sociale en culturele verschillen tot polarisering en conflicten zullen leiden. De handen rond het Kosmisch Ei tonen de verbondenheid om vanuit het elementaire plezier van samenzijn te delen in elkaars levens, als een kunst van ont-

moeten; terwijl normaal gesproken ‘het moeten’ voorop staat in de vorm van dwingende protocollen en sociale scripts, wat een dynamiek vanuit boven- en onderschikking door machtsstructuren, persoonlijke en groepsbelangen bewerkstelligt.

De Regenboog Paradijsvogel en de handen van wereldburgers dragen het Kosmisch Ei van

eenheid in kleurrijke verscheidenheid en verbondenheid als wereldburgers - foto's Tess van Dongen

Ingrediënten van wereldburgerschap

Hoe kan er verbinding als wereldburgers ontstaan tussen mensen die dezelfde straten delen én afkomstig zijn uit voor elkaar vreemde culturen?

Rond deze kwestie heeft Nivedita Yohana bij de start van het project een basale kernvraag in gesprek gebracht “*Hoe verantwoordelijkheid te nemen als nazaten van een ontmenselijkende geschiedenis voor een kanteling naar humaniserende processen*” en bij de afronding van het project ziet zij vooral werkzame ingrediënten van bewustwording, empowerment door hartekrachten en de kracht van de kunsten en rituelen voor het installeren van een creatieve ruimte van ontmoeting, die we tijdens onze reis hebben uitgeprobeerd:

1. Eén wereld, één mensheid.
2. Samen voor een duurzame toekomst.
3. Diverse stemmen, verenigd doel.
5. Het wereldwijde tapijt.
6. In eenheid vinden we kracht.
7. Vieren diversiteit, omarm gelijkheid.
8. Kies voor mededogen; overschrijd de grenzen.

Als projectleider voel ik vooral dankbaarheid voor de openheid en de bereidheid van de deelnemers om het thema wereldburgerschap met zo'n bijzondere interculturele groep in een gezamenlijk onderzoekend proces te hebben mogen ontwikkelen; door onszelf te openen en het bijzondere van het 'gewone' van ontmoeten te ontdekken, niet vanuit expert kennis maar kunstzinnige expressies die het hart raken en door deze met elkaar uit te dragen naar ruimere kringen! *Wereldburgerschap van de straat* is in beleving en in kunstzinnige en filosofische vormen en in aanstekelijke vormen naar buiten gebracht!

Hoe bijzonder met elkaar die kwetsbare ruimte van ieders betrokkenheid open én vast te houden: dat valt niet te ontwerpen, alleen de randvoorwaarden te creëren. Dit hebben wij gedaan door middel van de gesprekkelde ingrediënten van samenspel, samenzang en samenspraak en zo een open speelruimte voor ontmoeting te laten emergeren. En doordat het fonds Cultuurparticipatie voor een jaar deze experimentele interculturele benadering heeft gehonoreerd, zijn er tastbare resultaten rond het thema uit het kunstzinnig programma ontstaan: de beelden tentoonstelling en drie bijzondere publicaties.

De opgewekte gezamenlijke creatieve energie is treffend tot expressie gekomen in het door Camile gemaakte kunstwerk: met de door hartekrachten vereende handen rond het krachtige interculturele beeld van scheppingskracht, het Kosmisch Ei. En met de Regenboog-Paradijsvogel, die de krachten van hoop en bevlogenheid belichaamt voor wereldburgerschap als onze toekomst. Even breekbaar als broodnodig, in een wankele tijd en een verscheurde wereld door hieraan tegengestelde krachten van

agressie, vreemdelingenhaat en eigenbelang! Hoe fragiel is dit resultaat én relevant in een tijd van verarming van betekenis door een overkill aan platte big data om de boodschap van Wereldburgerschap juist in een rijke taal van de kunsten uit te dragen!

Fijn dat ieder van ons de wereldburgerschapszaadjes van verbondenheid ook na de formele afronding van ons project blijft planten in ieders eigen kringen. Zodat de zachte krachten groeien door open vragen stellen in plaats van het (ver)oordelen met agressie en haat.

Wie ben ik?

[geïnspireerd op Rosa Luxemburgs ethos voor wereldburgerschap]

Een wezen op twee voeten, dat door de wereld wandelt ...

waar wolken zich samenvakken en mensentranen zijn.

Voel ik me thuis in een wereld verscheurd door venijn,

waar je met een document moet bewijzen welkom te zijn

en ongedocumenteerden als paria worden behandeld?

Neen, pas als mensen als mens welkom zijn, voel ik me in de wereld thuis:

Als migranten bij de grens naar hun naam worden gevraagd

en of ze hun verhaal willen vertellen en wat hun in het leven uitdaagt:

een wereld zonder statushouders vol wereldburgers die het behaagt

met elkaar te werken, dansen en zingen ... maar tot dan, al heb ik een eigen huis,

voel ik me ontheemd, in een verdeelde wereld, beneveld door geld en geweld,

belust op macht en middelen, terwijl de ware, schone en goede dingen verbleken en we vergeten echt mens met mensen te zijn.

Kende ik geen Angela, Viola en Henry - Greg, Chiquita en Michel - Maud, Mitra en Marianne - Robin, Tess en Nivedita om samen te spelen en te weten wat van waarde is, dan zing ik liever met de vogels blij en grijs, wandel met geiten de bergen in - naïef als een kind in het paradijs.

Dank voor deze bijzondere reis met elkaar naar onbekend land via wegwijzers van heimwee en verlangen!

Gesprokkelde ingrediënten voor en door wereldburgers:

Interculturele symboliek:

"Het Kosmisch Ei van de Paradijsvogel": het Ei wordt gedragen door de handen van wereldburgers. De staart van de paradijsvogel vormt de golven van waaruit handen verrijzen, deze staart bevat de beeldjes die zijn gemaakt door de deelnemers aan het project over het Wereldburgerschap dat werd geïnitieerd door Stichting

Quest for Wisdom. De handen refereren ook aan diegenen die uit hun geboorteland weg moesten vluchten en met een bootje veiligheid probeerden te bereiken, maar hun bestemming nooit

haalden. De Paradijsvogel doet denken aan een mythisch wezen uit een sprookje en belichaamt boodschappen van hoop en transformatie. Deze vogel herinnert ons eraan om verbonden te blijven met de wereld om ons heen, om onze geest te voeden met de schoonheid van de natuur en om hier goed voor te zorgen.

Kracht van rituelen en muziek:

Zoals bij het geboorteritueel van Amor Mundi met de geweldige inheemse artiesten - die grote trommel, die je helemaal van binnen voelde. Heel bijzonder om zo, met elkaar, samen te zijn en het kosmisch ei te onthullen. Ontroerend ook. Dat de Oekraïense vrouwen heel veel gedanst hebben. Zo fijn!

De kunst van ontmoeten:

In plaats van dwang en dominantie geef ruimte aan licht, gelach, liefde en meer.

Worden wie je bent - wereldburger:

Als vrij mens ben je wereldburger. Het verleden is voorbij, kijk vooruit naar een hoopvolle toekomst.

Vertel jouw verhaal - ieders levensverhaal telt:

Openheid naar wie je bent en naar de ander - én naar het proces van ontmoeten zelf! Wereldburgers met een indrukwekkend vluchtverhaal zowel als met een schijnbaar 'gewoon' verhaal op slechts een plek: ze zijn beide van belang.

Verbinding en verwondering:

Delen in verbinding en verwondering door alle lagen, woorden, beelden, klanken en beweging maakt van veel, een geheel.

Eenheid in verscheidenheid:

Focus op onze overeenkomsten en omarm onze verschillen en de verscheidenheid in de samenleving, want dit leidt tot meer verbinding.

Kwaliteit telt, niet kwantiteit:

What is most important is to make an effort to help others in life, whether that is helping one person, or countless beings. It's not about quantity, it's about standing on the right side of humanity. Helping others helps us to feel better about ourselves as well. It's a win-win proposition!

Het vuurtje brandend houden:

Het vuur van wereldburgerschap bij elkaar aanwakkeren, zodat het niet meer kan doven. Door er zelf naar te blijven bewegen wordt 'het' zichtbaar en gaat het leven.

Amor Mundi:

Liefde voor de wereld juist in al haar verscheidenheid en tegenstellingen, en daarin en daardoor te mogen groeien naar een kosmopolitisch staan in de wereld. Puttend uit ons eigen verleden naar de toekomst, vanuit liefde en solidariteit naar zichtbare integratie, die we heel direct kunnen beleven, samen met vluchtelingen en migranten en met elkaar.

Kracht door samen zijn:

Een hartverwarmend, helend, inspirerend, verbindend samen zijn.

Het leven als samen-spel:

Een spel als een levendige en verdiepende onderzoeksreis met een mooi reisgezelschap voor de ontmoeting met jezelf, en van daaruit met de ander, vanuit verschillende perspectieven je levensreis bekijken.

Afgelopen jaar hebben we Amor Fati gespeeld. Voor mij begon die reis met de vraag hoe ik

mijn innerlijke elementen 'vuur' en 'water' beter met elkaar kon laten samenwerken. Rond de speeltafel onderzocht ik deze vraag met medespelers en met behulp van de wijsheden uit alle windstreken. Dit leverde verschillende inzichten op, die ik zonder dit spel niet had kunnen krijgen. De medespelers voegen nog een extra dimensie toe, door hun interpretatie van de wijsheden te delen. Daarmee bieden ze een extra gedachtespoor, dat ik kan volgen. Hierdoor ontstaat een gevoel van verbondenheid. Het spel biedt mij de mogelijkheid om saamhorigheid op te bouwen

met mensen buiten mijn vertrouwde kring. Ook heeft het mij (hernieuwd) sensitief gemaakt voor de wijsheid uit poëzie, filosofie en mythologie.

Wereldburgerschap van de straat:

Wereldburgerschap van de straat betekent met elkaar spelen, muziek maken, eten en creatief bezig zijn. Van de start tot de afrondende bijeenkomst hebben we als deelnemers met verschillende achtergronden veel van elkaar geleerd in een leuke sfeer.

Door samen op een creatieve manier bezig te zijn vinden we tijdens dit maakproces als het ware uit hoe onze overeenkomsten groter zijn dan onze verschillen: onze "buren", van welke nationaliteit dan ook, willen net zoals wij dat onze kinderen het goed doen op school, dat we gezond en gelukkig zijn. Zo maken we de wereld mooier en veiliger.

